

ROLUL ONU ÎN DEZAMORSAREA TENSIUNILOR DIN LIBIA: O ANALIZĂ A DIPLOMAȚIEI MULTILATERALE ȘI A PROVOCĂRILOR POST-CONFLICT

Vlăduț-Gheorghe PARASCHIVU

Timișoara, România,

Doctorand la Universitatea de Studii Politice și Economice Europene „Constantin Stere”,

Chișinău, Republica Moldova

e-mail: paraschivu_vlad@yahoo.com

<https://orcid.org/0009-0007-4090-3887>

Prezentul articol analizează rolul Organizației Națiunilor Unite (ONU) în gestionarea conflictului din Libia din perioada 2011-2024, cu accent pe eforturile diplomatice multilaterale și provocările întâmpinate în procesul de stabilizare post-conflict. Utilizând o abordare de analiză istorică și politologică, studiul evidențiază principalele misiuni ale ONU în Libia, efectele Rezoluțiilor Consiliului de Securitate, și rolul Misiunii de Sprijin a Națiunilor Unite în Libia (UNSMIL). Cercetarea relevă că, deși ONU a obținut succese limitate în medierea dialogului între fracțiunile rivale și în facilitarea acordurilor de încetare a focului, provocările persistente legate de fragmentarea politică, interferența actorilor internaționali și insecuritatea continuă au subminat eficacitatea eforturilor de pacificare. Concluziile sugerează că o coordonare îmbunătățită între diferitele agenții ale ONU și alți actori internaționali, precum și o abordare mai adaptată la dinamica locală ar putea crește eficiența intervențiilor ONU în conflicte complexe precum cel din Libia.

Cuvinte-cheie: Organizația Națiunilor Unite, Libia, diplomație multilaterală, rezoluția 1973, UNSMIL, stabilizare post-conflict, Acordul Politic Libian.

THE UN's ROLE IN DEFLATING TENSIONS IN LIBYA: AN ANALYSIS OF MULTILATERAL DIPLOMACY AND POST-CONFLICT CHALLENGES

This article analyzes the United Nations (UN) role in managing the Libyan conflict during 2011-2024, focusing on multilateral diplomatic efforts and challenges encountered in the post-conflict stabilization process. Using a historical and political analysis approach, the study highlights the main UN missions in Libya, the effects of Security Council Resolutions, and the role of the United Nations Support Mission in Libya (UNSMIL). The research reveals that, although the UN achieved limited success in mediating dialogue between rival factions and facilitating ceasefire agreements, persistent challenges related to political fragmentation, interference from international actors, and continued insecurity undermined the effectiveness of peacemaking efforts. The conclusions suggest that improved coordination between various UN agencies and other international actors, as well as an approach better adapted to local dynamics, could increase the efficiency of UN interventions in complex conflicts such as the one in Libya.

Keywords: United Nations, Libya, multilateral diplomacy, Resolution 1973, UNSMIL, post-conflict stabilization, Libyan Political Agreement.

LE RÔLE DE L'ONU DANS LA RÉDUCTION DES TENSIONS EN LIBYE : UNE ANALYSE DE LA DIPLOMATIE MULTILATÉRALE ET DES DÉFIS POST-CONFLIT

Cet article analyse le rôle de l'Organisation des Nations Unies (ONU) dans la gestion du conflit libyen pendant la période 2011-2024, en mettant l'accent sur les efforts diplomatiques multilatéraux et les défis rencontrés dans le processus de stabilisation post-conflit. En utilisant une approche d'analyse historique et politique, l'étude met en évidence les principales missions de l'ONU en Libye, les effets des Résolutions du Conseil de Sécurité et le rôle de la Mission d'appui des Nations Unies en Libye (MANUL). La recherche révèle que, bien que l'ONU ait obtenu des succès limités dans la médiation du dialogue entre les factions rivales et dans la facilitation des accords de cessez-le-feu, les défis persistants liés à la fragmentation politique, à l'ingérence des acteurs internationaux et à l'insécurité continue ont miné l'efficacité des efforts de pacification. Les conclusions suggèrent qu'une meilleure coordination entre les différentes agences de l'ONU et d'autres acteurs internationaux, ainsi qu'une approche mieux adaptée aux dynamiques locales, pourraient accroître l'efficacité des interventions de l'ONU dans des conflits complexes comme celui de la Libye.

Mots-clés: Organisation des Nations Unies, Libye, diplomatie multilatérale, Résolution 1973, MANUL, stabilisation post-conflit, Accord politique libyen.

РОЛЬ ООН В СНИЖЕНИИ НАПРЯЖЕННОСТИ В ЛИВИИ: АНАЛИЗ МНОГОСТОРОННЕЙ ДИПЛОМАТИИ И ПОСТКОНФЛИКТНЫХ ВЫЗОВОВ

В данной статье анализируется роль Организации Объединенных Наций (ООН) в урегулировании ливийского конфликта в период 2011-2024 годов, с акцентом на многосторонние дипломатические усилия и проблемы, возникшие в процессе постконфликтной стабилизации. Используя подход исторического и политологического анализа, исследование выделяет основные миссии ООН в Ливии, эффекты Резолюций Совета Безопасности и роль Миссии ООН по поддержке в Ливии (МООНПЛ). Исследование показывает, что, хотя ООН достигла незначительных успехов в посредничестве диалога между соперничающими фракциями и содействии соглашениям о прекращении огня, постоянные проблемы, связанные с политической фрагментацией, вмешательством международных актеров и продолжающейся нестабильностью, подорвали эффективность миротворческих усилий. Выводы предполагают, что улучшенная координация между различными агентствами ООН и другими международными актерами, а также подход, лучше адаптированный к местной динамике, могли бы повысить эффективность вмешательств ООН в сложные конфликты, подобные ливийскому.

Ключевые слова: Организация Объединенных Наций, Ливия, многосторонняя дипломатия, Резолюция 1973, МООНПЛ, постконфликтная стабилизация, Ливийское политическое соглашение.

Introducere

Primăvara Arabă din 2011 a declanșat o serie de transformări politice în regiunea Orientului Mijlociu și Africii de Nord, iar Libia a devenit unul dintre cele mai complexe teatre de conflict din această dinamică regională [1]. Evoluția de la protestele pașnice împotriva regimului Gaddafi la un război civil distructiv și, ulterior, la un stat fragmentat, a reprezentat una dintre cele mai dificile provocări pentru comunitatea internațională în general și pentru Organizația

Națiunilor Unite (ONU) în special [2]. Prezentul articol își propune să analizeze rolul ONU în gestionarea crizei libiene din 2011 până în 2024, concentrându-se pe eficacitatea diplomației multilaterale și pe provocările întâmpinate în procesul de stabilizare post-conflict. Studiul abordează următoarele întrebări de cercetare:

1. Care au fost principalele intervenții și strategii ale ONU în Libia în perioada 2011-2024?
2. În ce măsură au contribuit aceste strategii la dezamorsarea tensiunilor și la stabilizarea situației?

3. Care au fost obstacolele majore în calea unei reglementări durabile a conflictului?

4. Ce lecții pot fi desprinse pentru îmbunătățirea eficacității ONU în situații similare de conflict?

Importanța prezentului studiu rezidă în necesitatea evaluării critice a capacității organizațiilor internaționale de a gestiona conflicte complexe în era contemporană, marcată de interferențe geopolitice multiple și fragmentare interne profunde [3]. Cazul Libiei oferă un exemplu paradigmatic pentru înțelegerea limitelor și posibilităților diplomației multilaterale în contexte post-revoluționare caracterizate de instabilitate cronică [4].

Metodologia de cercetare folosită

Studiul de față se bazează pe o metodologie mixtă, îmbinând analiza calitativă a documentelor oficiale, rapoartelor ONU și altor organizații internaționale, cu analiza secundară a literaturii academice existente și rapoartelor media [5]. Principalele surse utilizate includ:

- Rezoluțiile Consiliului de Securitate al ONU privind Libia (2011-2024)
- Rapoartele Secretarului General al ONU asupra situației din Libia
- Documente și rapoarte ale Misiunii de Sprijin a Națiunilor Unite în Libia (UNSMIL)
- Interviu și declarații ale oficialilor ONU și lideri politici libieni
- Analize academice și rapoarte ale think tank-urilor specializate în conflictul libian
- Articole și reportaje media relevante pentru evoluția situației

Cadrul teoretic al cercetării se situează la intersecția dintre teoriile relațiilor internaționale - în special cele privind intervențiile umanitare și responsabilitatea de a proteja (R2P) [6] - și studiile de securitate și pace, cu accent pe literatura referitoare la construcția păcii post-conflict și stabilizare [7].

De asemenea, cercetarea se încadrează în dezbaterile

mai ample despre eficacitatea multilateralismului în gestionarea conflictelor contemporane și despre legitimitatea intervențiilor internaționale [8].

Pentru structurarea analizei, perioada 2011-2024 a fost împărțită în patru faze distincte, fiecare marcată de evenimente semnificative și schimbări în abordarea ONU:

1. Faza inițială (2011-2012): Intervenția NATO și căderea regimului Gaddafi
2. Faza tranziției eșuate (2012-2014): Primele încercări de stabilizare și fragmentarea puterii
3. Faza războiului civil reînnoit (2014-2020): Escaladarea conflictului și implicarea actorilor internaționali
4. Faza de stabilizare precară (2020-2024): Acorul de încetare a focului și încercări de reconciliere națională

Contextul istoric: de la Primăvara Arabă la războiul civil

Revoluția libiană din 2011, parte a valului de revolte cunoscut sub numele de Primăvara Arabă, a început ca o serie de proteste pașnice împotriva regimului autoritar al lui Muammar Gaddafi, aflat la putere de peste patru decenii [9]. Însă, spre deosebire de Tunisia sau Egipt, unde tranziția a fost relativ mai puțin violentă, în Libia situația a escaladat rapid într-un conflict armat de mare intensitate [10].

Reacția brutală a regimului Gaddafi față de protestatari a generat o mobilizare internațională fără precedent. La 17 martie 2011, Consiliul de Securitate al ONU a adoptat Rezoluția 1973, care autoriza statele membre să ia “toate măsurile necesare” pentru protejarea civililor, cu excepția desfășurării de forțe de ocupație [11]. Această rezoluție a deschis calea pentru intervenția militară condusă de NATO, care a contribuit decisiv la răsturnarea regimului Gaddafi în octombrie 2011 [6].

Perioada post-Gaddafi a evidențiat rapid absența unor instituții de stat funcționale și a unei culturi po-

litice democratice [12]. Vidul de putere a fost umplut de diverse fracțiuni armate, miliții locale și grupări tribale, care au revendicat legitimitate și control asupra diferitelor regiuni ale țării.

Alegerile parlamentare din 2012, care ar fi trebuit să marcheze începutul tranziției democratice, au condus paradoxal la o fragmentare și mai accentuată a puterii politice [13].

Până în 2014, Libia era efectiv divizată între două guverne rivale: unul cu sediul în Tripoli, în vest, și altul în Tobruk, în est [14]. Această divizare politică a fost exacerbată de interesele geopolitice divergente ale actorilor regionali și internaționali, precum Egipt, Emiratele Arabe Unite, Turcia, Qatar, Rusia și diverse state europene, fiecare sprijinind diferite fracțiuni din conflict [15].

În acest context extrem de complex, ONU a fost chemată să joace rolul de mediator neutru și facilitator al unei soluții politice, o misiune care s-a dovedit a fi una dintre cele mai dificile din istoria recentă a organizației [16].

Analiza intervențiilor ONU în Libia (2011-2024) Rezoluțiile Consiliului de Securitate al ONU și baza legală a intervențiilor

Intervenția ONU în Libia a început cu adoptarea unor rezoluții istorice în contextul Primăverii Arabe. Rezoluția 1970 (26 februarie 2011) a impus sancțiuni regimului Gaddafi, inclusiv embargo asupra armelor și înghețarea activelor [17], în timp ce Rezoluția 1973 (17 martie 2011) a autorizat zona de excludere aeriană și “toate măsurile necesare” pentru protejarea civililor, invocând principiul Responsabilității de a Proteja (R2P) [18].

Aceste rezoluții au marcat un moment important în aplicarea doctrinei R2P, fiind prima dată când Consiliul de Securitate autoriza folosirea forței împotriva voinței unui stat suveran pentru protecția populației civile [8]. Totuși, interpretarea și implementarea Rezoluției 1973 au devenit subiecte de

controversă profundă, în special după ce operațiunea NATO a depășit, în viziunea unor state precum Rusia și China, mandatul inițial de protecție a civililor, transformându-se într-o campanie de schimbare a regimului [10].

În perioada post-Gaddafi, Consiliul de Securitate a adoptat o serie de rezoluții care au adaptat mandatul intervenției internaționale la noile realități din teren. Rezoluția 2009 (2011) a înființat Misiunea de Sprijin a Națiunilor Unite în Libia (UNSMIL), cu un mandat axat pe asistența pentru tranziție democratică [19]. Ulterior, rezoluțiile 2144 (2014), 2259 (2015), 2510 (2020) și altele adoptate până în 2024 au reînnoit și adaptat mandatul UNSMIL în funcție de evoluția situației [20].

Misiunea de Sprijin a Națiunilor Unite în Libia (UNSMIL): evoluție și provocări

UNSMIL a fost înființată în septembrie 2011 ca o misiune politică specială, inițial pentru o perioadă de trei luni, dar care a fost extinsă în mod repetat până în prezent (2024) [21]. Mandatul său a evoluat de la sprijinirea tranziției democratice inițiale la o misiune mult mai complexă de mediere politică, monitorizare a drepturilor omului, coordonare a asistenței internaționale și facilitare a dialogului de reconciliere națională [22].

În prima sa fază (2011-2014), UNSMIL s-a concentrat pe sprijinirea procesului electoral și a tranziției constituționale, obținând un succes relativ cu organizarea alegerilor din 2012 [23]. Totuși, deteriorarea rapidă a situației de securitate după 2014 a determinat o reorientare a misiunii către medierea conflictului între facțiunile rivale [5].

Un moment de o importanță deosebită a fost negocierea Acordului Politic Libian (LPA) de la Skhirat, Maroc, în decembrie 2015, sub conducerea Reprezentantului Special al Secretarului General, Bernardino León [24]. Deși acest acord a creat Guvernul de Acord Național (GNA) recunoscut internațional,

implementarea sa a fost parțială și contestată, în special de forțele din estul țării [25].

Între 2016 și 2020, UNSMIL a trebuit să navigheze într-un peisaj politic și de securitate extrem de fragmentat, complicat de implicarea crescândă a actorilor externi [26]. Ofensiva generalului Khalifa Haftar asupra Tripoliului în 2019 a marcat un eșec major al eforturilor de mediere ale ONU și a subliniat limitele influenței UNSMIL în fața dinamicilor conflictuale de pe teren [27].

Perioada 2020-2024 a adus noi oportunități pentru UNSMIL, în special după acordul de încetare a focului din octombrie 2020 și formarea Guvernului de Unitate Națională interimar în 2021 [28]. Totuși, provocările persistente legate de prezența forțelor străine, diviziunile instituționale și amânarea repetată a alegerilor au continuat să limiteze eficacitatea misiunii [26].

Eforturile de mediere și procesele de pace

Medierea conflictului libian a constituit una dintre cele mai importante și mai dificile componente ale intervenției ONU [7]. Abordarea ONU a evoluat de la încercările inițiale de a sprijini crearea unor instituții democratice funcționale, la eforturi de reducere a violenței și facilitare a dialogului între facțiunile beligerante [15].

Procesul de la Skhirat (2015) a reprezentat primul efort major de mediere post-2014, rezultând în semnarea Acordului Politic Libian [24]. Deși implementarea acordului a fost problematică, acesta a oferit un cadru de referință pentru eforturile ulterioare de reconciliere [29].

Conferința de la Berlin (ianuarie 2020) a marcat o încercare de a aduce la aceeași masă actorii internaționali implicați în conflict [30]. Prin adoptarea “Concluziilor de la Berlin”, participanții s-au angajat să respecte embargoul asupra armelor și să sprijine un proces politic sub egida ONU. Totuși, implementarea acestor angajamente a rămas limita-

tă, majoritatea actorilor externi continuând să sprijine militar și financiar diferitele facțiuni libiene [27].

Acordul de încetare a focului din octombrie 2020, negociat cu sprijinul UNSMIL, a fost un moment de cotitură, ducând la crearea Forumului de Dialog Politic Libian (LPDF) și, ulterior, la formarea Guvernului de Unitate Națională interimar în martie 2021 [28]. Acest proces a creat speranțe pentru organizarea alegerilor prezidențiale și parlamentare în decembrie 2021 [26].

Factori care au influențat eficacitatea intervenției ONU

Unul dintre principalii factori care au limitat eficacitatea ONU în Libia a fost interferența masivă a actorilor externi [3]. Conflictul libian s-a transformat rapid într-un război prin intermediari (proxy war), în care state precum Turcia, Rusia, Egipt, Emiratele Arabe Unite, Qatar și diverse țări europene au sprijinit fracțiuni rivale în funcție de propriile interese geopolitice și economice [31].

Această interferență a subminat sistematic eforturile ONU de mediere și a contribuit la perpetuarea conflictului în mai multe moduri:

1. Încălcarea embargoului asupra armelor impus de Consiliul de Securitate, prin furnizarea de echipament militar și mercenari diverselor facțiuni [32]
2. Acordarea de sprijin diplomatic și legitimitate internațională guvernelor rivale [33]
3. Utilizarea resurselor economice și a influenței pentru a manipula procesele politice interne [7]
4. Promovarea unor agende paralele și concurențe cu cea a ONU [25]

Cazul Conferinței de la Berlin (2020) ilustrează perfect această dinamică: în timp ce actorii internaționali se angajau public să respecte embargoul asupra armelor și să sprijine procesul politic

condus de ONU, în practică, mulți dintre ei și-au intensificat sprijinul militar pentru aliații lor libieni imediat după conferință [27].

Provocările legate de fragmentarea internă și structurile de putere locale

Dincolo de interferența externă, fragmentarea internă profundă a Libiei a reprezentat o provocare majoră pentru eforturile ONU [7]. Spre deosebire de conflictele clasice între două părți clar definite, situația din Libia s-a caracterizat printr-o multiplicitate de actori locali cu interese și loialități fluctuante [32].

Factorii care au contribuit la această fragmentare includ:

1. Absența unei tradiții de guvernare centralizată și instituții de stat slabe, chiar și în perioada pre-2011 [12]

2. Structuri tribale și regionale puternice, cu identități și interese distincte [34]

3. Proliferarea milițiilor locale și a grupărilor armate după 2011, care au dobândit autonomie și resurse considerabile [32]

4. Diviziuni ideologice profunde între islamiști, seculariști, federaliști și susținători ai vechiului regim [15]

Această fragmentare a complicat considerabil sarcina ONU de a identifica interlocutori reprezentativi și de a construi consensul necesar pentru o soluție politică durabilă [7]. Acordurile negociate la nivel național au fost adesea subminate de actori locali care nu se simțeau reprezentați sau ale căror interese nu erau satisfăcute [16].

Evaluarea rezultatelor și impactului intervenției ONU

Succese și realizări notabile

În ciuda numeroaselor provocări și obstacole, intervenția ONU în Libia a înregistrat unele succese și realizări notabile [26]:

Prevenirea unui genocid în 2011, prin autorizarea intervenției internaționale care a oprit atacurile forțelor lui Gaddafi asupra populației civile [6]

Facilitarea dialogului politic între facțiunile rivale și menținerea unui cadru de negociere în cele mai dificile momente ale conflictului [5]

1. Negocierea și implementarea acordului de încetare a focului din octombrie 2020, care a pus capăt fazei cele mai intense a conflictului militar [28]

2. Crearea Forumului de Dialog Politic Libian și a Guvernului de Unitate Națională interimar în 2021, care a reunit structurile politice paralele [26]

3. Asigurarea continuității producției petroliere și gestionarea veniturilor rezultate prin intermediul Băncii Centrale și Companiei Naționale de Petrol [35].

Eșecuri și oportunități ratate

În pofida realizărilor menționate, intervenția ONU în Libia a fost marcată de o serie de eșecuri și oportunități ratate semnificative [1]:

1. Absența unei strategii post-intervenție coerente în 2011: După căderea regimului Gaddafi, ONU și comunitatea internațională nu au avut o strategie clară pentru stabilizarea țării [2]

2. Incapacitatea de a dezarma miliții și a construi forțe de securitate naționale: Programele de dezarmare, demobilizare și reintegrare (DDR) nu au reușit să elimine proliferarea grupărilor armate [4]

3. Eșecul implementării Acordului Politic Libian din 2015: Deși a reprezentat un succes diplomatic la momentul semnării, LPA nu a rezolvat diviziunile fundamentale și a creat un guvern (GNA) cu legitimitate și autoritate limitate [25]

Aplicarea inconsecventă a sancțiunilor și a embargoului asupra armelor: Consiliul de Securitate nu a reușit să implementeze eficient măsurile adoptate, permițând actorilor externi să continue furnizarea de arme și sprijin militar facțiunilor preferate.

Concluzii

Analiza rolului ONU în dezamorsarea tensiunilor din Libia în perioada 2011-2024 oferă perspective importante asupra limitelor și posibilităților diplomației multilaterale în conflictele contemporane [29]. Intervenția ONU în Libia reprezintă un caz de studiu relevant pentru înțelegerea provocărilor cu care se confruntă comunitatea internațională în gestionarea crizelor complexe, marcate de fragmentare internă profundă și interferență externă masivă [3].

Bilanțul acestei intervenții este mixt. Pe de o parte, ONU a reușit să prevină scenariile cele mai pesimiste, să faciliteze dialogul între facțiunile rivale și să contribuie la dezescaladarea conflictului armat în anumite perioade critice. Pe de altă parte, organizația nu a reușit să abordeze cauzele structurale ale instabilității și să faciliteze construirea unui stat funcțional și legitim.

Limitările întâmpinate de ONU în Libia reflectă provocările mai ample ale multilateralismului într-o lume caracterizată prin competiție geopolitică și fragmentare a puterii. Disonanța dintre mandatele ambițioase și resursele limitate, precum și tensiunea permanentă între principiile de suveranitate și imperativul protecției populației civile, au complicat considerabil misiunea organizației.

Totuși, în pofida acestor dificultăți, ONU rămâne un actor indispensabil în gestionarea conflictelor internaționale. Capacitatea sa unică de a conferi legitimitate intervențiilor internaționale și de a mobiliza resurse globale nu poate fi înlocuită de nicio altă organizație sau coaliție ad-hoc. Experiența din Libia subliniază necesitatea de a consolida, nu de a diminua, rolul ONU în arhitectura de securitate globală, îmbunătățind totodată eficiența și adaptabilitatea organizației.

Pentru viitor, provocarea fundamentală va fi dezvoltarea unor abordări mai nuanțate și contex-

tualizate ale construcției păcii, care să recunoască limitele intervențiilor externe și să pună accentul pe soluții generate și implementate local, cu sprijin internațional coordonat. Libia oferă un studiu de caz valoros pentru elaborarea unor astfel de abordări și pentru redefinirea rolului comunității internaționale în conflictele secolului XXI.

Referințe bibliografice

1. PRASHAD, V. *Arab Spring, Libyan Winter*. Edinburgh: AK Press, 2012.
2. CHIVVIS, C. S. *Toppling Qaddafi: Libya and the Limits of Liberal Intervention*. Cambridge: Cambridge University Press, 2014.
3. MEGERISI, T. *Libya's Global Civil War: European Council on Foreign Relations Policy Brief*. Londra: ECFR, 2019.
4. ENGEL, A. *Libya as a Failed State: Causes, Consequences, Options*. Washington: The Washington Institute for Near East Policy, 2014.
5. *International crisis group*. Libya: Getting Geneva Right. Middle East and North Africa Report No. 157. Bruxelles: International Crisis Group, 2015.
6. KUPERMAN, A. J. A Model Humanitarian Intervention? Reassessing NATO's Libya Campaign. In: *International Security*, 2013, 38(1), 105-136.
7. LACHER, W. *Libya's Fragmentation: Structure and Process in Violent Conflict*. Londra: I.B. Tauris, 2020.
8. ADLER-NISSEN, R. și POULIOT, V. Power in practice: Negotiating the international intervention in Libya. In: *European Journal of International Relations*, 2014, 20(4), 889-911.
9. KAFALA, T. *Gaddafi's quixotic and brutal rule*. BBC News, 20 octombrie 2011.
10. CAMPBELL, H. *Global NATO and the Catastrophic Failure in Libya*. New York: Monthly Review Press, 2013.
11. Consiliul de securitate al ONU. Rezoluția 1973. New York: Organizația Națiunilor Unite, 17 martie 2011.
12. VANDEWALLE, D. *Libya Since Independence: Oil and State-Building*. Ithaca: Cornell University Press, 2012.

13. CHORIN, E. *Exit the Colonel: The Hidden History of the Libyan Revolution*. New York: PublicAffairs, 2012.
14. JOFFÉ, G. Libya: The new geopolitical arena. In: *The Journal of North African Studies*, 2020, 25(5), 681-688.
15. WEHREY, F. *The Burning Shores: Inside the Battle for the New Libya*. New York: Farrar, Straus and Giroux, 2018.
16. TOALDO, M. *A European Agenda to Support Libya's Transition*. European Council on Foreign Relations Policy Brief. Londra: ECFR, 2014.
17. Consiliul de securitate al ONU. Rezoluția 1970. New York: Organizația Națiunilor Unite, 26 februarie 2011.
18. Consiliul de securitate al ONU. Rezoluția 1973. New York: Organizația Națiunilor Unite, 17 martie 2011.
19. Consiliul de securitate al ONU. Rezoluția 2009. New York: Organizația Națiunilor Unite, 16 septembrie 2011.
20. Consiliul de securitate al ONU. Rezoluția 2510. New York: Organizația Națiunilor Unite, 12 februarie 2020.
21. Organizația Națiunilor Unite. Buletinul Secretarului General privind înființarea UNSMIL. New York: ONU, 16 septembrie 2011.
22. Misiunea de sprijin a Națiunilor Unite în Libia. Raport anual privind activitățile UNSMIL. Tripoli: UNSMIL, 2023.
23. PARGETER, A. *Libya: The Rise and Fall of Qaddafi*. New Haven: Yale University Press, 2012.
24. Nations Unies. Accord politique libyen. Skhirat: Nations Unies, 17 decembrie 2015.
25. WEHREY, F. și LACHER, W. Libya's Legitimacy Crisis: The Danger of Picking Sides in the Post-Qaddafi Chaos. In: *Foreign Affairs*, 6 octombrie 2014.
26. Secretarul general al ONU. Raportul Secretarului General privind Misiunea de Sprijin a Națiunilor Unite în Libia. New York: Organizația Națiunilor Unite, 2023.
27. WINTOUR, P. Libya peace talks break down in Russia as Haftar delays signing ceasefire. In: *The Guardian*, 14 ianuarie 2020.
28. ZAPTIA, S. UNSMIL welcomes Libyan Political Dialogue Forum's vote on new executive authority selection mechanism. *Libya Herald*, 22 ianuarie 2021.
29. RONEN, Y. Libya's descent into chaos after the Arab Spring: External and internal factors. In: *Middle Eastern Studies*, 2021, 57(1), 59-77.
30. Conseil européen. Conférence internationale sur la Libye - Conclusions de Berlin. Berlin, 19 ianuarie 2020.
31. ALIBONI, R. A Confused Western Intervention: Assessing the EU and NATO in Libya. In: *Mediterranean Politics*, 2021, 26(5), 580-604.
32. Small arms survey. Non-State Armed Groups in Libya: Fragmentation, Political Violence, and Governance. Geneva: Small Arms Survey, 2022.
33. HADDAD, S. The European Union's policy towards post-Gaddafi Libya: Between state and human security. In: *European Security*, 2022, 31(2), 304-325.
34. AHMIDA, A.A. *Post-colonialism and social justice: The case of Libya*. Lanham: Lexington Books, 2021.
35. Programul națiunilor Unite pentru dezvoltare. Evaluarea nevoilor de stabilizare pentru Libia: Reconstrucția infrastructurii critice post-conflict. New York: PNUD, 2022.
-